

בְּכַבֵּד וְהַכְבוֹד לַיהוָה עֲלֵינוּם

סֵפֶר

זִכָּרוֹן הַקְּדוֹשׁ

עִם בְּאוּר
הַכְּתָר וְהַכְּבוֹד

עֲרוֹךְ יִשְׂרָאֵל שְׂמוּאֵל גִּדְרוֹת

בְּרַאשֵׁי הַמִּשְׁכָּן מִלֵּיל אֶלֶף

מאמר לפרשת ויחי

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר שמחה" נהדיה
על שם כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

מדרות קרן פללי ברמה

סוד קברות רחל ולאח

רכג. **אמר רבי יהודה, לאח פל יומהא הות בפרשת אורחין קיימא**

הקטר והקבד

במאמר זה מבאר רבי יהודה סוד הטעם שלאח זכתה להיקבר עם יעקב אבינו במערת המכפלה ולא רחל, לפי שבשורש נשמטה היתה לאח מיועדת לעשו, ועל ידי תפילותיה בדמעות הגיעה למעלה עליונה, עולם הבינה^א, עד שזכתה להיקבר במערת המכפלה שהיא בסוד עולם הבינה המשפיעה לעולמות העליונים. בהמשך המאמר מבאר את סוד בחינתה וקבורתה של רחל על אם הדרך שהיא בסוד בחינת המלכות^ב המשפיעה לעולמות התחתונים, ולכן כל הנהגת העולם תלוי בתפילותיה ובכיותיה של רחל^ג.

להינשא אלא לעשו^ה, והיתה עומדת כל ימיה בפרשת דרכים ושואלת על עשו מה מעשיו, 'והיו אומרים לה איש רע, שופך דמים, מקפח עוברים ושבים, אדמוני כולו כאדרת שער, רשע כל תועבות ה' עשה'^ו, כיון שהיתה שומעת כך

מבאר שלאח בכח תפילותיה ודמעותיה זכתה להיקבר עם יעקב במערת המכפלה:

אמר רבי יהודה, לאח פל יומהא הות בפרשת אורחין קיימא - לאח, לפי שורש נשמטה^ז, לא היתה ראויה מתחילה

הטעם שלאח עם יעקב במערת המכפלה

מקורות וציטוטים

שהיתה עתידה להיות בחלקו של עשו לפי שהיא לילי"ת קדמאה ועל ידי דמעותיה וזכויותיה הוסר קליפתה מעליה ונשארה קדושה לבדה ממותקת, ואז יעקב שהוא אדם הראשון ותיקן פגמו [ראה בגמ' (ב"מ פד.) שופריה דיעקב אבינו מעין שופריה דאדם], זכה שיתוקנו שתי נשיו ולקח שתיהן, וזוה תבין ענין בכיית לאח מה ענינה כמו שאמרו רז"ל על פסוק ועיני לאח רכות.^א
ובספר הליקוטים (איוב פ"ב) כתב בסוד ענין זה, וזה לשונו: 'דע, משתי קומות של אדם היו זוה ולילית סבתא, כן רחל ולאח ביעקב, בסוד מה שאמרו רז"ל פרוצוף זב היתה, ולילית אוכמתא, וניתנה לסמאל". כן לאח היתה מזומנת לעשו איש שדה, וצעקה הנערה ובכה תבכה, ועל כן עיני לאח רכות, וישמע אלהים את נאקתה וניתנה ליעקב ונתקנה. ולזה [כיון שבתחילה היתה מזומנת לעשו, לכן נאמר] ותצא דינה בת לאח וירא אותה שכם בן חמור החוי, מצד הנחש, וישכב אותה ויענה, והטיל בה וזומא, מצד הזוהמא הנשרשת בה בראשונה. ועם כל זה [גם דינה] נתקנה, כי [נאמר] ותהי נדתה עליו, וראה שם עוד שביאר שורש לאח היה גם כן ב'אמתלא' בת כרנבו, אם אברתה אשת תרת, והיא נתקנה עתה בענין שכם בן חמור. וראה עוד בשער הפסוקים (פרשת ויצא) שביאר המשך לגלוג שורש זה באשת טורנסרופוס הרשע שנתגיירה ונשאה רבי עקיבא, ונתלבש בה נשמת לאח אשת יעקב, [שיעקב אבינו נתלבש ונתעבר ברבי עקיבא, ולכן היה לרבי עקיבא עוד אשה, רחל בתו של כלבא שבוע, כנגד רחל אשת יעקב].

ה. באוהב ישראל (פרשת ויצא, ד"ה ותהי י"ל) ובישמח משה (פרשת ויצא, ד"ה ותאמר רחל) ביארו שלכן אהב יעקב את רחל לפי שראה שהיא שורש זיווגו, ולכן לא אהב את לאח כי ראה שאין היא בשורשו.

ו. לשון המדרש (תנחומא ויצא ד).

א. [הנקראת גם אמא, שכניה עילאה].
ב. [הנקראת גם נוקביה דזעיר אנפין, שכניה תתאה].
ג. בכדי להבין מאמרו זה יש לבאר שורשם של לאח ורחל בעולמות העליונים: בעולם האצילות ישנם חמשה פרצופים [השפעת האור מהאין סוף ברוך הוא לעולמות, נקרא בשם פרצוף]. (א אריך, ב אבא, ג אמא, ד זעיר אנפין, ה נוקביה דזעיר אנפין. בכל פרצוף יש עשר ספירות [חכמה בינה דעת, חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד, מלכות]. והמלכות של כל פרצוף מקבלת את כל ההשפעות מכל ספירות הפרצוף, ומשפיעה אותן לפרצוף שתחתיו. 'לאח' שורשה בספירת המלכות של פרצוף אמא, והיא נקראת 'עלמא עילאה', על שם שהיא מקבלת ממלכות דאמא שהיא עולם עליון, 'רחל' היא הפרצוף [המוזכר לעיל] הנקרא נוקביה דזעיר אנפין, ולכן היא נקראת 'עלמא תתאה', והיא משפיעה לעולם הבריאה, יצירה ועשיה [שיש ד' עולמות, אצילות בריאה יצירה ועשיה, ובכל אחד מהם יש חמשה פרצופים].

ד. במדרש (בראשית רבה ע טו) מבואר שעשו תנאים ואמרו הגדולה לגדול והקטנה לקטן. ובביאור שורשי הדברים גילה האר"י ז"ל שלאדם הראשון היו שתי בחינות, בחינת אשתו חוה, ובחינת לילי"ת שהיא הקליפה שנתחברה עמו, ועל זה רמזו חז"ל (ברכות סא.) במה שדרשו על הפסוק (בראשית ב כב) 'ויבן ה' אלהים את הצלעו רב ושמואל חד אמר פרצוף וחד אמר זב, לילי"ת היא הונב, וזוה ביאר דברי הגמ' (עירובין י"ה) אמר רבי ירמיה בן אלעזר כל אותן השנים שהיה אדם הראשון בנידו הוליד רוחין ושידין וליין. ולי"ת ניתנה אחר כך לסמאל להיות נוקבא דקליפה והיא אמן של שדים, ומשם היה שורש לאח.

ובשער מאמרי רשב"י (פרשת בראשית) כתב בזה הלשון: 'אמרו חז"ל

וּבְכַת בְּגִינִיהָ דִיעֶקֶב, כַּד שְׁמַעַת דְּאִיהוּ צְדִיקָא, וְצִלּוֹתָא אַקְדַּמַת לִיה, וְהִינּוּ דְכְתִיב (בראשית כט) 'וְעֵינֵי לְאָה רְפוּת', כְּמָה דְּאִוְקִימָנָא, דְּמַקְדַּמַת וַיִּתְבַּת בְּפִרְשַׁת אֲוֶרְחִין לְמִשְׁאֵל, רַחֵל לָא נִפְקַת לְאֲוֶרְחִין לְעֶלְמָא, בְּגִינֵי כְּדָ זְכַתָּה לְאָה לְאַתְקַבְרָא עִמָּיה.

הַפְתָּר וְהַפְּבֹד

בפרשת דרכים לשאול על מעשיו של עשו והיתה בוכה עד שענייה נעשו רכות, אבל רחל לא נפקת לאורחין לעלמא - רחל לא היתה יוצאת לדרכים לעולם, שהיא ידעה שהיא עומדת להינשא ליעקב וידעה שהוא צדיק ולא הוצרכה לשאול ולברר על מעשיו. בְּגִינֵי כְּדָ - מפני כך, זְכַתָּה לְאָה לְאַתְקַבְרָא עִמָּיה - לאה שיצאה לפרשת דרכים ובכתה והתפללה להינשא ליעקב, זכתה היא להיקבר עמו במערת המכפלה.^א

היתה לאה מצטערת וּבְכַת בְּגִינִיהָ דִיעֶקֶב - ובוכה בגלל שרצתה להינשא ליעקב, כַּד שְׁמַעַת דְּאִיהוּ צְדִיקָא - כאשר שמעה שהוא צדיק, וְצִלּוֹתָא אַקְדַּמַת לִיה - והיא היתה מקדימה בתפילה בדמעות כדי שתנשא ליעקב, וְהִינּוּ דְכְתִיב - וזהו מה שכתוב (בראשית כט) 'וְעֵינֵי לְאָה רְפוּת', שמרוב דמעות התרככו עיניה, כְּמָה דְּאִוְקִימָנָא - כמו שהעמדנו, דְּמַקְדַּמַת וַיִּתְבַּת בְּפִרְשַׁת אֲוֶרְחִין לְמִשְׁאֵל - שהיתה מקדימה ויושבת

מְקֻדָּוֹת וְצִוּוִּינֵי

וע"ע בפלא יועץ (ערך בת) שכתב: 'היא בעצמה ובמסתרם תבכה נפשה ותתענה, ותשפוך נפשה לפני ה' בדברים היוצאים מלבה בכל היוצא מפיה, ותתפלל אל ה' שיזימן לה זיווג נאה תלמיד חכם, ובחיק ירא אלוקים' נתן, ושיהא זיווגה עולה יפה, וגדולה תפלה לענין זה, צא ולמד מלאה שהיתה חלקו של עשו, ועל ידי שהרבתה בכביה עד שנעשו עיני לאה רכות, נפלה בגורלו של יעקב, וזכתה להעמיד ששה שבטים אשר מהם יצא תפארת ישראל, בתי כהונה ולויה ובתי מלכות.'

י. בסוד הדמעות, ראה עוד בשל"ה הקדוש (פרשת כי תצא) שכתב: מכניעים לילית על ידי שערי דמעות, שכשהאדם מילל או מכניע לילית. ועיין בליקוטי הש"ס (ברכות): בדמעה גורם להוציא את הדינים לחוץ ועל כן העיני הוא מתאדם בדמעה, כי מוציא את הדינים שבו לחוץ ומתמתק. ובספר הליקוטים (כי תצא כא): 'שערי דמעה לא ננעלו, לפי שעל ידי הדמעות, יפתחו המקורות, מים טהורים מלבנון העליון, ויוצא זרם מים לטהר סגירת הצינורות'. ראה גם בשערי אורה (שיב ספיה ט) 'כשאדם רוצה שתתקבל תפילתו, יתכוון בה וישפוך דמעה ואין תפילתו חוזרת ריקס'.

יא. ראה עוד במדרש (סם): 'רחל שהיתה שומעת שהיא תנשא ליעקב היה לה לבה שמח ומתגאה, כיון שנשאו שתיוך ליעקב, אמר הקב"ה אותה שהיתה בוכה ומתענה ושנאה מעשי עשו ומתפללת לפני, בדין שלא תתרחק מן אותו צדיק, הריני נותן לה בנים תחלה'. [בעניין שורש לאה ובכיתיה, ראה עוד בעץ חיים (של"ז פ"ד, של"ח פ"ב) שביאר בסוד העניין, שבחמשה פרצופים, וכן בעשר הספירות שיש בכל פרצוף (כמבואר לעיל), יש בחינה שנקראת צד פנים ובחינה שנקראת צד חיצוני. ופרצוף אמא, שורשו בנבורות ודינים, וצד החיצוני שלו הוא מקום דינים גמורים.

ז. במדרש (סם): היתה לאה בוכה ואומרת, אני ורחל אחותי מבטן אחד יצאנו, רחל תנשא ליעקב הצדיק ואני לעשו הרשע. ובגמרא (ב"ב קכג): 'ועיני לאה רכות', רב אמר לעולם רכות ממש ולא גנאי הוא לה אלא שבח הוא לה, שהיתה שומעת על פרשת דרכים בני אדם שהיו אומרים שני בנים יש לה לרבקה, שתי בנות יש לו ללבן, גדולה לגדול וקטנה לקטן, והיתה יושבת על פרשת דרכים ומשאלת גדול מה מעשיו, איש רע הוא מלסטם בריות, קטן מה מעשיו איש תם וישב אוהלים, והיתה בוכה עד שנשרו ריסי עיניה.

ח. במדרש (סם) מבואר שהיתה מתענה, בוכה ומתפללת להינשא ליעקב.

ט. זוהר (ח"ב כט): ואמרו במדרש (בראשית רבה עז): א"ר הונא קשה היא התפלה שבטלה את הגזירה, ולא עוד אלא שקדמה לאחותה. ראה עוד בזהר הלך: וְתָא חַזֵּי דְתִנְיָא [ובא ראה את מה ששינונו], דְּמִעֵין סְגִיאִין שְׁדִיאָתָהּ הִיא [דמעות רבות השליכה אותה] צְדִיקָתָא לְאָה, כְּגִין לְמַתְּנֵי חוּלְקֵיהּ דִיעֶקֶב [בכדי שהיא תהיה בחלקו של יעקב] וְלֵא בְּהִיא רְשָׁע דְעִשָׂו [ולא באותו חלק של עשו הרשע], וְהִינּוּ דְתִנְיָין [וזהו ששינונו], כֵּל בְּרַשׁ דְּאִוְשִׁיד דְּמִעֵין קַמֵּיהּ דְּקֻדְשָׁא בְּרִין הוּא [כל בן אדם שמשליך דמעות לפני הקדוש ברוך הוא], אִף עַל גַּב דְּאַתְגָּוֵר עֲלֵיהּ עֹנְשָׂא [אף על פי שנגזר עליו עונש, גזר דינו] יִקְרַע, וְלֵא יִבֵּל הִיא עֹנְשָׂא לְשִׁלְטָאָה בֵּיהּ [ולא יוכל אותו עונש לשלוט בו]. מְנַלְן, מִלְּאָה, דְּהָא לְאָה אֲתִגָּוֵר לְמַתְּנֵי חוּלְקָא דְעִשָׂו [שהרי לאה נגזר בגורלו להיות חלקו של עשו], וְהִיא פְּעֻעֻתָא אַקְדַּמַת לִיה לִיעֶקֶב [והיא בתפילתה ובקשותיה זכתה וקיבלה בראשונה להיות בחלקו של יעקב], וְלֵא אֲתִיְהִיבַת לִיה לְעֶשָׂו [ולא ניתנה לו לעשו].

וְרַחֵל, קְנִימַת קְבוּרָתָהּ בְּפִרְשַׁת אוֹרְחִין וְאַתְקַבְּרַת תַּמָּן, הִקְדָּא הוּא דְכְּתִיב 'וְאֵנִי בְּבֹאֵי מִפְּדֵן מֵתָה עָלַי רַחֵל', מֵהוּ הִטְעַם 'עָלַי' וְדָאֵי, כְּלוּמַר, בְּגִינֵי 'בְּאֶרְץ כְּנַעַן בְּדֶרֶךְ', בְּגִינֵי מִיתַת בְּדֶרֶךְ, דְּלָא נִפְקַת בְּגִינֵי לְעֵלְמִין כְּאַחְתָּהּ.

הַכְּתָר וְהַכְּבוֹד

בְּבֹאֵי מִפְּדֵן מֵתָה עָלַי רַחֵל, ויש להקשות, מדוע נאמר 'מתה עלי רחל' ולא נאמר 'מתה רחל', מהו הטעם והרמז בתיבת 'עלי'.
 ויש לומר, שיעקב אבינו אמר שרחל מתה 'עלי' וְדָאֵי, כְּלוּמַר, בְּגִינֵי - בגללי היא מתה 'בְּאֶרְץ כְּנַעַן בְּדֶרֶךְ', וכך אמר בְּגִינֵי מִיתַת בְּדֶרֶךְ - בגללי היא מתה בדרך, דְּלָא נִפְקַת בְּגִינֵי לְעֵלְמִין כְּאַחְתָּהּ - מפני שהיא לא יצאה לעולמים לפרשת דרכים בשבילי כאחותה.²

וְרַחֵל, שהיתה ראויה מתחילה להינשא ליעקב, ולא יצאה לפרשת דרכים לשאול על עניינם של יעקב ועשו, ולא בכתה על עניין זה, **קְנִימַת קְבוּרָתָהּ בְּפִרְשַׁת אוֹרְחִין וְאַתְקַבְּרַת תַּמָּן** - עומדת מצבת קבורתה בפרשת דרכים ונקברה שם על אם הדרך.

ומביא רמז לסוד זה בפסוק:

הִקְדָּא הוּא דְכְּתִיב - זה הוא מה שכתוב, 'וְאֵנִי

רמז לענין זה בפסוק

מקורות וציטוטים

ושמרני בדרך הזה וכו', שיעשה מזבח ויתן מעשר מכל, ונתעבכ בדרכו, ועדיין לא קיים הנדר].
 הדא הוא דכתיב 'ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל'.
 ב. בגמרא (סנהדרין כב.): תנא, אין אשה מתה אלא לבעלה, שנאמר 'ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל'.
 ג. במדרש אגדת בראשית (נב): שיעקב אבינו אמר 'מתה עלי' כלומר בסיבתי, שאמרתני על מי שלקחה את התרפים ללבן (בראשית לא לב) 'עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה', והיה זה כשגעה היוצאת מלפני השליט שלא ידע שרחל גבתם.
 יג. [בטעם העניין שרחל לא נקברה במערת המכפלה, ביארו הראשונים בעוד אופנים, ראה ברמב"ן (בראשית מח ז) שביאר שיעקב אבינו לא קבר את רחל במערה כדי שלא יקבור שם שתי אחיות, כי יבוש מאבותיו, ולאח היא הנישאת לו ראשונה בהיתר].

ובספירת מלכות שבצד החיצוני של פרצוף אמה שם הוא מקום 'פרצוף לאה', והוא בחינת דינים קשים מאד, ואף על פי ששם למעלה בעולם העליון של אצילות היא בחינת קדושה גמורה, עם כל זה בעולם התחתון הזה שהוא חומרי לא יכלה בחינת לאה לצאת ממותקת בסוד הקדושה, ויצאה בבחינת דינים קשים מאד בסוד הקליפה, וזה סוד מה שאמרו חז"ל על 'ועיני לאה רכות' שהיתה בוכה על שהיתה עתידה להיות בחלקו של עשו, ועל ידי תפילותיה ודמעותיה נתמתקה, והיתה בסוד הקדושה ונסתלקה מן הקליפה, ואז ניתנה בחלקו של יעקב].
 יב. ביישוב קושיא זו נאמרו במדרשים כמה מהלכים: א. במדרש (ויקרא רבה לו א): רבנן אמרי כל מי שנודר ומשהה נדרו קובר את אשתו, [שנדר בדרכו לחרן (בראשית כ ח) 'אם יהיה אלהים עמדי

נפשי צמאה לדעת

כל רז סודך

זוהר הקדוש המבואר < עם פירוש "הכתר והכבוד" >

ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומה, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים

אר"ב: 0054-437 (718) | ארופה 0176-8806-44

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66